

"לבניינה של תורה" – חלק רל"ז

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר רה"י

--- זכותנו על ארץ ישראל ---

המתבונן רואה בדברי הרמב"ן שני גדרים
חיוב שונים:

הגדר הראשון - ציווי אלוקי על 'ירושת
הארץ', אם נתרגם זאת לשפתנו: לצאת
למלחמה כדי שהארץ תהיה בידינו,
לכבוש אותה. בתחילת ספר במדבר
מתואר מפקד מפורט של
עם ישראל לשבטיו, כך
ביאר הרמב"ן² את עניינו
של מפקד זה:

"כי היה זה כדרך
שהמלכות עושה כבואם
למלחמה. כי עתה היו
מזומנים ליכנס לארץ
ולבא במלחמה... והיו
משה והנשיאים צריכין לדעת
מספר חלוצי צבא המלחמה, וכן
מספר כל שבט ושבט, ומה יפקוד
עליו בערבות מואב במערכות
המלחמה, כי התורה לא תסמוך על
הנס שירדוף אחד אלף".

העולם מתנהג בדרך הטבע, והתורה
מצווה אותנו להתנהג בדרך הטבע, ולכן
אם צריך לכבוש את הארץ, ודאי יהיו

מדי פעם עולים במדינה קולות הקוראים
לכינון שתי מדינות לשני עמים, וכך גם
דובר לאחרונה ע"י אנשי שלטון בעלי
תפקידים משמעותיים. הדברים נאמרים
על אף עמדתם של מומחי הביטחון
השבים ואומרים כי אין לנו 'פרטנר' לשיח
בצד השני. מן הסתם
הדברים נאמרים מתוך
רצון להיטיב לעם ישראל,
חושבים הם אותם שרים
נכבדים שכך יפתרו את
בעיות הביטחון הקיומיות
של מדינת ישראל. עלינו
לברר לעצמנו שוב ושוב
את עניין ארץ ישראל,
ומתוך כך יבנה היחס
הנכון לשאלה זו.

הרמב"ן בהשגותיו על 'ספר המצוות'
לרמב"ם¹ כתב:

"שנצטוינו לרשת הארץ אשר נתן
האל יתברך ויתעלה לאבותינו
לאברהם ליצחק וליעקב ולא
נעזבה ביד זולתינו מן האומות או
לשממה. והוא אמרו להם (מסעי
לג) 'והורשתם את הארץ וישבתם
בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת
אותה והתנחלתם את הארץ'".

² במדבר א', מ"ה.

¹ שכחת העשין מצוה רביעית.

נפגעים³, ואף על פי כן רבונו של עולם מצווה אותנו לרשת את הארץ.

הגדר השני - "שלא נעזבנה ביד זולתינו מן האומות או לשממה", מבואר להדיא בדברי הרמב"ן שאסור מן התורה "למסור" שטחים לאומה מן האומות, קל וחומר לאויבינו, גם לא למען הסכם שלום, וגם אם הדברים נוגעים בפיקוח נפש. כפי שביארנו בגדר הראשון - התורה ציוותה אותנו לכבוש ולהילחם בחירוף נפש לטובת כיבוש הארץ, קל וחומר

שכאשר זכינו ונכבשה אסור לנו לאבדה, חלילה. מצוה מן התורה להשאיר בידינו, וכך נפסק [השג את תשומת הלב של הקוראים באמצעות ציטוט משמעותי מהמסמך, או השתמש בשטח זה כדי להדגיש נקודת מפתח. כדי למקם תיבת טקסט זו בכל מקום בעמוד, פשוט גרור אותה]. להלכה כמבואר בפוסקים באריכות⁴.

אמנם, פרט נוסף ועקרוני מאד טמון אף הוא בדברי הרמב"ן היקרים הללו: כל יהודי ויהודי העולה ארצה מקיים בכך את מצוות יישוב ארץ ישראל במובן הפרטי, בין אם יגור בתל אביב ובין אם יגור ביהודה ושומרון. אך ישנו חיוב נוסף,

³ שבועות לה עמוד ב: "מלכותא דקטלא חד משייתא בעלמא לא מיענשא", ועיין בדברי הנצי"ב המפורסמים בפירושו 'העמק דבר' (בראשית ט', ה'): "ואפילו מלך ישראל רשאי לעשות מלחמת הרשות אף על גב שכמה מישראל יהרגו על ידי זה" יעו"ש.

⁴ יעוין אבן העזר סימן ע"ה בפ"ת ס"ק ו'שכותב: "שכן מבואר מכל הפוסקים ראשונים ואחרונים.

חיוב לאומי, שאין היחיד יכול לקיימו: חובת ירושת הארץ והחזקתה בידנו כמבואר לעיל. חיוב זה לא יכול היה להתקיים במשך דורות רבים, שהרי איך יכול יהודי בודד לכבוש ארץ? כל עוד היינו אנוסים ומנועים מלקיים מצווה זו, היינו פטורים, אך כעת, כשיש לנו, ברוך ה', מדינה וצבא חזק, יש לעם ישראל מצווה כללית לכבוש את הארץ, וחל איסור למסור אותה ביד אויבינו. זו מצווה שנתחדשה בדור הזה בעצם הקמת המדינה! מדינת ישראל

היא קיום מצוות ה' של כיבוש והחזקת וישוב הארץ, וזו היא אחת המשמעויות הרוחניות הגדולות שלה.

אחד מגדולי ראשי הישיבות התבטא לפני כמה עשרות שנים ואמר "איננו זקוקים למדינה, אפשר לחזור ללמוד תורה ביערות פולין". אם כה גדולה היא ערכה של המדינה, כיצד נוכל להבין את העובדה שרבים משלומי אמוני ישראל לא רואים במדינה ערך תורני?

במאמר שני בספר הכוזרי, מברר החבר ומלבן למלך כוזר את עניינה של ארץ ישראל. מלך כוזר התקשה להבין את המושג - 'ארץ האלוה', שהרי בעיני בשר כלום יש הבדל בין אדמת הנגב לאדמת ברזיל? אפילו במיקרוסקופ לא יראו שום הבדל! בכדי לבאר את עניינו של עם ישראל בארץ ישראל משתמש ריה"ל

במשל נפלא - משל הכרם (כל אחד מאתנו צריך לדעת אותו בע"פ – מאמר ב', י' - י"ב):

"אין כל קושי לקבל את ההנחה כי ארץ אחת נתיחדה בדבר מה משאר כל הארצות... כך גם הרכם זה שאתם אומרים שהכרם מצליח בו ... אולם שלא ככרם העושה ענבים גם במקום אחר, אין עם הסגלה יכול להדבק בענין האלוהי כי אם בארץ הזאת".

יש אדמה שהענבים הגדלים בה גדולים בכמות ובאיכות מאשר אדמה אחרת, אך אם ייקחו את השריגים הללו מאדמתם הטבעית ויטעו אותם במקום אחר, יצליחו להצמיח מהם ענבים, רק פחות משובחים. שונה הדבר ביחס שבין 'כרם בית ישראל' לארץ ישראל – "שלא ככרם העושה ענבים במקום אחר, אין עם הסגולה יכול להדבק בעניין האלוקי כי אם בארץ הזאת". צריך לשנן את זה לעצמינו עשרות ומאות פעמים - עם ישראל באמריקה או באוגנדה לא יכול להדבק בעניין האלוקי!

התורה העידה לנו בדברי התוכחה בפרשת בחוקותי: "ושממו עליה אויביכם היושבים בה"⁵. עם ישראל יחובו חובת גלות, אך אויביו לא ימצאו מנוח בארץ, משום שארץ ישראל לא מגלה את המהות שלה ואת העצמיות שלה לנכרים. כשם שבזמן ניתוק הארץ מבניה הרי היא

⁵ ויקרא כ"ו, ל"ב. יעויין בדברי הרמבם ורבינו בחיי שמשעמדו על נקודה נפלאה זו.

שוממה וכוחות החיים אינם מופיעים בה, כך גם כשעם ישראל מתנתק מארצו אין לו חיים! הגר"א מלמד אותנו⁶, שהגלות היא בית קברות לעם ישראל! ישאל השואל: עינינו רואות שעם ישראל חי, בעבר ובהווה, בחו"ל? נכון, מבחינה פרטית אכן חיים – אוכלים, שותים, שמחים ולומדים תורה, אך מבחינה לאומית, עם האלוה לא קיים בחוץ לארץ, זה בית קברות, זה מוות מבחינה לאומית. כך דרשו חכמים על הפסוק "מלכה ושריה בגוים, תורה אין בה" – "כיוון שגלו ישראל אין לך ביטול תורה גדול מזה!"⁷

אם נשוב לדבריו של אותו גדול בישראל שאמר כי ניתן ללמוד תורה ביערות פולין: אפשר אולי ללמוד תורה ביערות פולין באופן פרטי (אם כי גם את זה לא נתנו לנו... יערות פולין עמוסים בבורות של קברי אחים גדולים...), אך ודאי שעם ישראל לא יכול לגלות את העניין האלוקי, התורני, באותה מידה שהוא יכול לגלות בארץ.

הרב שלמה אלישיב זצ"ל, בעל ה"לשם שבו ואחלמה", (זקנו של הגרי"ש אלישיב זצ"ל) היה מגדולי המקובלים בדור שלפנינו⁸. כך כתב בעל הלשם על היחס הנפשי הנכון לדברי חז"ל, ומתוך כך

⁶ בפירושו לספרא דצניעותא...

⁷ חגיגה ה' ע"ב.

⁸ בעל הלשם למד בחברותא עם מרן הרב זצ"ל את תורת הנסתר, והרב אריה לוי העיד על עצמו שהיה מחזיק את הנר כשהם למדו, (והמבין יבין שגם הוא למד איתם...).

לדברי הראשונים אשר הבאנו, המיוסדים על אדני הש"ס⁹:

"העיקר המחויב לכל אשר מי בשם ישראל יכונה, להאמין באמונה שלמה שכל מה שנמצא בדברי חז"ל, בהלכות, באגדות, בש"ס ומדרשים הם כלם דברי אלוקים חיים, כי כל מה שאמרו הוא ברוח ה' אשר דיבר בם, ומסוד ה' ליראיו!"

דברי ריה"ל והרמב"ן הם דברי אלוקים חיים! הם מורים לנו את ההתבוננות בשאלות החיים היסודיות!

הרב זצ"ל, בתחילת ספר אורות, קורא לקשר הזה שבין העם והארץ - "קשר של חיים", ללא הקשר הזה יש מציאות מסוימת של מוות לעם ולארץ, החזרה לארץ ישראל היא אם כן, תחייה אלוקית לעם ולארץ.

כאשר החלה ההתעוררות הלאומית של תנועת הציונות כתב הנציב מוולוז'ין¹⁰:

"אחרי שנתעורר הרעיון בקרב ישראל מקצה העולם ועד קצהו, בכל מקום אשר אנחנו מפוזרים, וקול המון כקול ש-ד-י בדברו ע"י נביאיו"

כשעם ישראל מצביע ברגליו ועולה ארצה באניות מעפילים או במסגרת ארגון 'נפש בנפש', הרי זה קול ה' המופיע במציאות כקול נביאים! הרי מה ההיגיון שיהודי נורמלי יעזוב את כל הטוב שיש לו בגלות אמריקה או בכל מקום אחר ויבוא לארץ? ממשיך הנצי"ב וכותב: "על כן עלינו להמשיך אחרי קול דבריו זה ולבטוח בו יתברך שיגמור אחרינו". אל לנו לירא מרעיון "שתי מדינות לשני עמים"! במישור המעשי חייבים אנו להתנגד, אך

במישור האמוני צריכים אנו להיות סמוכים ובטוחים כי המהפך הזה של תחיית המתים של עם ישראל בארץ ישראל, המכוון מאת הבורא יתברך, לא יעצר.

למרות כל זאת, יש שאינם רואים את הערך הגדול הזה של שיבת ישראל לארצו. יש מי שהתבטא ואמר: "אם לא יתנו לנו ללמוד תורה בארץ (בשל חוק הגיוס...), נלך ללמוד תורה בחוץ לארץ" - זה הרי נורא להגיד דבר כזה, אי אפשר לשמוע דברים כאלו! כיצד דברים כאלו נאמרים ע"י תלמידי חכמים?

בתחילת ספר 'אורות'¹¹ כתב לנו הרב זצ"ל את התשובה:

"על ידי ההתרחקות מהכרת הרזים באה ההכרה של קדושת א"י בצורה מטושטשת. ע"י ההתנכרות לסוד ה', נעשות הסגולות

על ידי ההתרחקות מהכרת הרזים באה ההכרה של קדושת א"י בצורה מטושטשת. ע"י ההתנכרות לסוד ה', נעשות הסגולות העליונות של עומק החיים האלוקיים לדברים טפלים, וממילא יחסר הכח היותר אדיר בנשמת האומה והיחיד, והגלות מוצאת היא חן מצד עצמותה

מנן הרב זצ"ל

⁹ דרושי עולם התורה, חלק ב' דרוש ד' ענף י"ט סימן ו'.
¹⁰ שיבת ציון ח"ב עמ' 7

¹¹ פרק א' פסקה י'.

יקומו! "חזק ונתחזק בעד עמנו וערי
אלוקינו וה' יעשה הטוב בעיניו"¹².

העליונות של עומק החיים
האלוקיים לדברים טפלים, וממילא
יחסר הכח היותר אדיר בנשמת
האומה והיחיד, והגלות מוצאת
היא חן מצד עצמותה. כי למשיג
רק בשטח הגלוי לא יחסר שום
דבר יסודי בחסרון הארץ
והממלכה וכל תכני האומה
בבנינה. יסוד הציפיה לישועה
אצלו כמו ענף צדדי שאיננו יכול
להקשר עם עומק הכרת היהדות

העדר לימוד פנימיות התורה מביא
לחוסר הבנה ביחס של עם ישראל לארצו!
בניין האומה בארץ ישראל היא מצווה
מעשית ואל לנו למסור שום חלק מארץ
ישראל, נשמת אפיו, לאויביו. את כל
רוחות החולשה המציעות "שתי מדינות
לשני עמים" עלינו לבלום על ידי שנעסוק
בעניין קדושת ארץ ישראל. נלבן את גדר
מצות ישוב הארץ המחייב אותנו לבנותה
ולבסס את אחיזתנו בה, אחיזה מעשית
ואחיזה רוחנית.

אני שב וממליץ מאד ללמוד את הרמב"ן
בסוף פרשת אחרי מות, ואת דבריו בסוף
הדרשה שלו לר"ה, ולחזור עליהם עוד
ועוד. נתחזק בתוכנו בלימוד אמונה,
בלימוד עניינה הגדול של ישיבתנו בארץ
ישראל. כל אחד מאתנו ישדר את עוצמת
הדברים הללו למשפחה, ולקהילה: כל
רעיונות החולשה הללו רעיונות של הבל
הם, ואין להם קיום תורני, כי הם נגד רוח
האומה - "קול המון כקול ש-ד-י", הם נגד
התורה והם נגד רצון ה', ולכן הם לא

¹² שמואל ב' פרק י', י"ב.

